

الگوهای برتر اخلاق در آموزش علوم پزشکی ایران: قبل و بعد از ظهور اسلام

نویسندگان:

فرشته عادل مشهدسری^۱، محبوبه خادم ابوالفضلی^۱، غلامرضا عطایی^{*۱}

۱- گروه پرتو پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

Journal of Education and Ethics in Nursing, Volume 2, Number 3, Full 2013

چکیده:

مقدمه: امروزه با توجه به ارتباط بین علم طب و سلامت جسم و جان آموزش اخلاق حرفه ای در میان دانشجویان پزشکی و اساتید این رشته، اهمیت خاصی یافته است. لذا در این مقاله به معرفی الگوهای برتر اخلاق در حیطه آموزش علوم پزشکی در ایران پرداختیم.

روش کار: به صورت مطالعه کتابخانه ای با الهام از کلام الله مجید و برخی از کتب حکمای طب ایرانی اسلامی و نیز از موتور جستجوگر گوگل جهت جست و جوی مقالات مرتبط استفاده گردیده است.

یافته ها: در ایران در دوره قبل از اسلام، پزشکان نخست علم اخلاق را به شاگردان خود می آموختند و تا ایشان را از نظر اخلاقی نمی آزمودند، برای آموختن علم پزشکی، به شاگردی نمی پذیرفتند. در دوره بعد از ظهور اسلام، اخلاق پزشکی در ایران تحت تعالیم عالیه دین مبین اسلام، از تالو و درخشش بیشتری برخوردار شد. در این دوره، طبیعیانی همچون ابن سینا، زکریای رازی، الرهاوی و... افزون بر داشتن درجات بالای علمی، از منزلتی روحانی و اخلاقی نیز بهره مند بودند. آنها از جهات علمی و عملی، الگویی شایسته برای مردم به شمار می رفتند.

نتیجه گیری: تحقیق و تفحص پیرامون زندگی الگوهای شایسته در گذشته و حال کمک زیادی به تکامل علم اخلاق در عالم پزشکی می کند. ایجاد تحول اساسی در حوزه اخلاق پزشکی با رویکرد جدید و با تکیه بر اصول و مبانی اخلاق اسلامی و نیز داشتن الگو و مبنای مشخص و مناسب برای پیشرفت اخلاق پزشکی ضرورت دارد.

J Educ Ethics Nurs 2013;2(3)

واژگان کلیدی: اخلاق، آموزش پزشکی، ایران، اسلام

مقدمه:

می شود، مساله اخلاق هم شکل پیچیده تری به خود می گیرد. امروزه اغلب فعالیت های بشری به عنوان یکی از شاخه های اخلاق کاربردی یا حرفه ای مورد بحث و بررسی قرار می گیرند. در میان همه شاخه های اخلاق حرفه ای، اخلاق پزشکی از جایگاه خاصی برخوردار است و این بخاطر جایگاه والای حرفه پزشکی است [۲].

ملاحظات اخلاقی در آموزش بالینی پزشکی نیز، در مطالعه ای توسط لاریجانی و همکارانش مورد بررسی قرار گرفت. ایشان نشان دادند که نحوه برخورد با بیمار با توجه به شرایط

اخلاق، خوی ها و ویژگی های درونی انسان است که منشاء رفتار انسان نیز بوده و عمیق ترین نفوذ و اثر را در حوزه رفتار آدمی دارد. واژه اخلاق به معنای عام بکار می رود و منظور از آن همه ویژگی های درونی انسان، اعم از خوب و بدی باشد. اما در اکثر موارد اخلاق به معنای خاص بعنوان "رفتار و خصوصیات روحی و معنوی مثبت" بکار می رود [۱].

پژوهشی که توسط خدادوست در زمینه اخلاق پزشکی و اهمیت آن در ایران باستان و اسلام انجام شد، نشان داد که هرچه زندگی انسان پیچیده تر می شود و از حالت ابتدایی و ساده خارج

* نویسنده مسئول، نشانی: بابل، دانشگاه علوم پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، گروه پرتو پزشکی.

پست الکترونیک: golamrezaatae@yahoo.com

تلفن تماس: ۰۹۱۱۲۱۲۰۹۲۱، ۰۲۳۳۴۱۴۲-۰۱۱۱

تاریخ پذیرش: ۹۲/۴/۱۴

تاریخ دریافت: ۹۱/۱۲/۲۱

جلوه گاه این کرامت های اخلاقی در دنیای پزشکی در مرحله سرنوشت ساز برخورد پزشک و بیمار رخ می دهد. هر چه قدر این برخورد انسانی، اخلاقی، عاطفی، صمیمانه و احترام آمیز باشد، دستیابی به آرمان های مقدس پزشکی و امنیت روانی و جسمی بیمار بیشتر خواهد بود [۶].

الگوهای برتر، قبل از ظهور اسلام در ایران

در ایران در دوره قبل از اسلام زمانی که سایر ممالک فاقد تشکیلات طبی بودند، به دلیل عدم گستردگی علوم، پزشکان معمولاً سایر علوم مانند فلسفه را نیز فرا می گرفتند [۷]. لذا اخلاق پزشکی پیش از همه با اندیشه ها و تفکرات فیلسوفان بزرگی چون سقراط، افلاطون و ارسطو در قرون ۴ و ۵ قبل از میلاد پیوند نزدیکی داشت [۸]. به عقیده پزشکان فاضلی چون بقراط، جالینوس، افلاطون، ارسطو و دیگران که دانشمندان برجسته زمان خود بودند پزشک باید روحی پاک داشته و از اخلاق ناپسند به دور باشد تا حقایق علم پزشکی در دل او جای گیرد و باور داشتند که طهارت نفس و پاکی روح، فقط با علم اخلاق حاصل می شود. بر همین اساس، نخست علم اخلاق را به شاگردان خود می آموختند و تا ایشان را از نظر اخلاقی نمی آزمودند برای آموختن علم پزشکی، به شاگردی نمی پذیرفتند. بدین ترتیب، با سخت گیری در گزینش شاگردان پزشکی، از ورود ناهلان به این حرفه مقدس جلوگیری می کردند تا حیات انسان ها به مخاطره نیفتد [۹]. در قرن دوم میلادی، ارتباط طبابت با امور مذهبی و دینی از اهمیت بالایی برخوردار بود. دانشمندانی هم چون سقراط، افلاطون و بقراط در این دوره می زیستند. پزشکان این دوره مجری مراسم مذهبی نیز بودند. در آن زمان دانشمندان به تفکیک در امور فلسفه، منطق، علوم ریاضی جبر و حساب و هندسه مهارت داشتند و به امر طبابت نیز مشغول بودند [۱۰]. از میان آن ها بقراط اولین کسی بود که مبانی اخلاقی را در قالب قسم نامه با طبابت در آمیخت. سوگندنامه بقراط قدیمی ترین قوانین اخلاق پزشکی را در متن خود دارد و هنوز هم در بسیاری از کشورهای جهان بعنوان تعهدنامه توسط پزشکان قرائت می شود [۱۱].

پیشرفت پزشکی ایران قبل از اسلام برطبق برخی منابع به دوران قبل از بقراط بر می گردد و علاوه بر استعداد ایرانیان در زمینه های علمی به خصوص پزشکی، دستیابی آنان به ترقیات پزشکی آشوریان، بابلیان و یونانیان بر این پیشرفت نقش عمده ای داشت [۱۲]. در تحقیقی که توسط آهنگری تحت عنوان " آیین پزشکی در اسطوره و تاریخ ایران باستان " انجام شد، نشان داد که در ایران باستان، قوانین متقن پزشکی وجود داشته و علم پزشکی همگام با تمدن آن روزگاران، رشته های مختلف و

فرهنگی- مذهبی کشورها، ملاحظات خاصی را می طلبد. حفظ اسرار بیمار، رعایت عدالت و توجه به منافع بیمار از مواردی بشمار می آیند که باید ضمن آموزش بالینی پزشکی مورد توجه قرار گیرد [۳].

به طور کلی اخلاق پزشکی، مجموعه تظاهرات رفتاری یک پزشک یا تیم پزشکی در جریان انجام وظیفه شغلی است که به صورت خصلت های فردی در رابطه با بیمار و بستگان و همراهان وی، جامعه و حاکمیت، محیط کار و همکاران و ... تجلی می کند. به عبارت دیگر اخلاق پزشکی، مجموعه مقررات آداب پسندیده و اعمال نکوهیده ای است که پزشکان و کادر درمانی باید آنها را رعایت و یا از آن پرهیز کنند [۴]. حل مشکلات اخلاقی به واسطه عمل پزشکی و تحقیقات زیست-شناسی هدف اصلی اخلاق پزشکی است که از دیرباز، جزء جدایی ناپذیر پزشکی بوده است [۵]. لذا در اثر پیشرفت تکنولوژی بر مسائل اخلاقی افزوده شده و ضرورت بحث پیرامون این مسائل، نظام آموزش پزشکی را بطور عام و سایر حرفه های علوم پزشکی را به طور خاص به چالش کشیده است. بنابراین با توجه به ارتباط بین علم و طب و سلامت جسم و جان و همچنین سابقه تخلفات فراوان از چارچوب های انسانی و اسلامی در تاریخ پزشکی، آموزش اخلاق حرفه ای در میان اساتید و دانشجویان رشته های پزشکی اهمیت خاصی یافته است. در این مقاله سعی شده با بررسی اخلاق پزشکی در دوره های قبل و بعد از ظهور اسلام در حیطه آموزش الگوهای برجسته معرفی شود.

روش کار:

به صورت مطالعه کتابخانه ای با الهام از کلام الله مجید و برخی از احادیث ائمه اطهار (ع) و برخی از کتب حکمای طبی ایران اسلامی از جمله الحاوی رازی، قانون ابن سینا و پندنامه اهواری و نیز از موتور جستجوگر گوگل جهت جست و جوی پایگاه های اینترنتی و مقالات مرتبط استفاده گردیده است.

یافته:

مکارم اخلاقی وجه تمایز انسان و حیوان است از همین رو ارزش هر انسانی بستگی به برخورداری او از سجایای اخلاقی دارد. هدف و فلسفه بعثت پیامبران الهی هم تکامل اخلاق بشری بوده است در نتیجه پیشرفت های علمی بشری، زمانی برای نوع بشر مفید و ثمربخش است که از پشتوانه اخلاقی برخوردار باشد. تخصص بدون بهره مندی از اخلاقیات پاسخگوی نیازهای فطری بشر نیست. در عرصه پزشکی نیز این حکم صادق است و اساس طب بر مبانی اخلاقی استوار است

نداشته باشند بی بهره و سرگردان می شوند، آن سه گروه عبارتند از: فقیه و دانشمند پرهیزگار، زمامدار نیکوکار و پزشک ماهر معتمد. بنابراین طبیعی است که دین اسلام در امر مقررات پزشکی و روابط پزشک با بیمار نیز رهنمودهای سازنده‌ایی داشته باشد. با پیروزی اعراب و گسترش اسلام در سراسر جهان، دوره شکوفایی همه علوم، به خصوص دانش پزشکی آغاز شد. بزرگ مردان بسیاری در امر طبابت و تدریس اخلاق پزشکی، نحوه آزمون و پذیرش دانشجو و بالاخره تحقیق و پژوهش در پزشکی گام نهادند که تعالیم آنان تا قرن ها در بزرگ ترین دانشگاه های جهان معتبر و منبع الهام بود [۱۷]. برخی از این اندیشمندان عبارت اند از:

علی بن رین طبری (۱۴۶- ۲۴۷ ق): او از اطبای نامدار اسلامی و استاد رازی بود. کتاب او فردوس الحکمه، در هفت جلد تدوین شده که جلد اول آن به طرح برخی افکار فلسفی و مقولات اخلاقی در طب اختصاص داده شده بود.

ابوبکر محمد بن زکریای رازی (۲۵۱- ۳۱۳ ق): یکی از بزرگترین و مبتکرترین پزشکان دنیای اسلام بشمار می آید. این طبیب، کیمیاگر و فیلسوف نام آور شرق به جالینوس عرب ملقب شد [۱۸]. وی از قدیمی ترین پزشکان ایرانی است که به مبانی اخلاق پزشکی بسیار پایبند بود و از طبیب نماهایی که طب را وسیله سوداگری قرار داده بودند، گریزان و سخت در رنج بود. وی عقیده داشت که طبیب باید فیلسوفی خوش رفتار با تفکری عمیق و رها از شهوت و مادیات و خودخواهی باشد. از رازی جزواتی مانند کتاب طب روحانی در زمینه مراعات اصول اخلاق پزشکی به جای مانده است. رازی بنا به تأیید کسانی چون ابن ندیم، جرجی زیدان و گوستاو لوبون با همکاران خود بسیار مهربان بود. به بیماران خود به ویژه فقرا تفقد می کرده و از حالشان جويا می شد و به عیادتشان می رفت و مقرری هایی نیز برای آن ها در نظر می گرفت [۱۹].

در پژوهشی که توسط طباطبایی بر معیارهای اخلاق پزشکی از دیدگاه محمدبن زکریای رازی انجام شد، سه نکته اساسی در ارتباط با اخلاق پزشکی مطرح شد که عبارتند از: ۱- رعایت موازین اخلاقی در پرداختن به حرفه ی پزشکی مانند: رازداری، داشتن اعتماد به نفس مناسب در هنگام کار و احترام گذاشتن به بیمار و... ۲- رعایت موازین اخلاقی در امور پژوهشی مانند: ذکر ماخذ هنگام بیان هر جمله و نقل قول و... ۳- رعایت موازین اخلاقی در امور درمانی مانند: عدم تجویز داروهای ضد درد قبل از شناسایی عامل درد و... [۲۰].

علی بن عباس مجوسی اهوازی: پزشک نامور اسلامی، متولد نیمه اول قرن چهارم هجری قمری است. نام مجوسی دلالت بر زردشتی بودن نیاکان وی دارد. زادگاه او احتمالاً "اهواز

دستاوردهای متفاوتی داشته است که از طریق جنگ ها و رفت و آمدهای ایرانیان و یونانیان به تمدن یونان منتقل و به نام آن ها شهره گردید [۱۳].

از گذشته، امر طبابت در ایران با دیانت توأم بوده است. طب باستانی ایرانی با آیین زردشت و تعلیمات اوستا پیوند جدایی ناپذیری داشته است. به طور کلی، پزشکان از طبقه روحانیان انتخاب می شدند که عالی ترین طبقه از طبقات چهارگانه (روحانیان، سربازان، کشاورزان و صنعتگران) بودند. این طبقه رشته الاهیات و طب را همزمان تحصیل می کردند و بعد از گذراندن مقدمات آن، یکی از دو رشته را انتخاب می کردند و آن را ادامه می دادند [۱۴]. موبدان زردشتی بر حسن رعایت اخلاق پزشکی، که بخشی از امور دینی محسوب می شد، نظارت می کردند و رئیس پزشکان نیز فن طبابت را زیر نظر می گرفت و کمک به بینوایان را توصیه می کرد. زردشتیان در برابر اعمال خلاف اخلاقی چون سقط جنین، بارداری نامشروع و خطاهای پزشکی تعصب و حساسیت خاصی داشتند و نسبت به آن واکنش تندی نشان می دادند. به گونه ای که در بخش وندادید اوستا یکی از مهمترین شرایط طبیب، داشتن شخصیت اخلاقی مانند وجدان کاری، ترس از خدا، صبر و حوصله و تجربه کافی و علم زیاد بیان شده است [۱۵].

الگوهای برتر، بعد از ظهور اسلام در ایران

طب در ایران باستان سابقه ای دیرین دارد به نحوی که طب پارسیان در دوران قبل از بقراط با واژه مدرن توصیف شده بود. هر چند از دیر باز، پزشکی پیوند ویژه ای با آیین زرتشت و تعلیمات اوستا داشت اما ظهور اسلام تأثیر شگرفی هم بر ارتقای علم پزشکی و هم تکمیل مکارم اخلاق در طبقه پزشکان گذاشت، به نحوی که طب ایران با علم، اندیشه و نام پزشکان مسلمانی چون ابن سینا، زکریای رازی، الرهاوی و بسیاری دیگر که جهان علم از آنها بهره مند گشته، پیوند خورده است [۱۶]. در تمدن اسلامی، اخلاق پزشکی از اهمیت و جایگاه والاتری برخوردار گردید. در قرآن کریم به اهمیت احیای نفس اشاره شده است: " و من احیایها فکانما احیا الناس جمیعا" (مائده، آیه ۳۱) کسی که در نجات جان یک نفر بکوشد مثل آن است که در نجات جان همه انسان ها کوشیده است.

پیامبر اکرم (ص) دانش پزشکی را معادل وهم طراز دانش دینی قرار داده است و در این مورد می فرماید: العلم علمان، علم الادیان و علم الابدان. همچنین امام صادق (ع) حرفه پزشکی را یکی از سه نیاز اساسی جوامع بشری به حساب آورده و می فرماید: اهل هیچ سرزمینی از وجود سه طایفه که در کار دنیا و آخرت به آنان پناه برده می شود، بی نیاز نیستند و اگر آن ها را

نظامی عروضی سمرقندی . نویسنده و شاعر قرن ششم هجری که خود پزشک بود . مقاله چهارم از کتاب چهار مقاله او به علم طب و هدایت طبیب اختصاص دارد . نظامی در آن چنین بیان می کند : پس طبیب باید نیکو اعتقاد بود و امر و نهی شرع را معظم دارد ... باید که رقیق الخلق، حکیم النفس و جید الحدس باشد.

خواجه نصیر الدین طوسی (۵۹۷-۶۷۲ ق) از نوابغ تاریخ علوم دوران اسلامی و از جمله پزشکان عالمی بوده که با تألیف کتاب اخلاق ناصری و توجه به علم الاجتماع و سیاست، پیشوای علمای اخلاق در تمدن اسلامی شناخته شد.

اسحاق بن علی الرهاوی : کتاب الادب الطیب رهاوی شامل ۲۰ فصل و درباره اخلاق پزشکی است که انجمن فلسفه امریکا در سال ۱۹۶۷ آن را به انگلیسی ترجمه کرد.

اندیشمندان و پزشکان مسلمان و ایرانی حتی در اوج شکوفایی دانش پزشکی از اخلاقیات غافل نبودند. معتبرترین کتب اخلاقی در امر طبابت در زمانی نوشته شده بود که مسلمانان بزرگ ترین دانشگاه ها و مراکز علمی و غنی ترین کتابخانه ها را در اختیار داشتند. در چند قرن اخیر درخشش اندیشمندان مسلمان در توسعه و بهره گیری از علوم پزشکی به علل متعددی رو به افول گذاشت، اما به نظر می رسد با گسترش جامعه مسلمانان در سراسر جهان و توجه ویژه به طب اسلامی در سالیان اخیر، بتوان پویایی و تلاش افزون تری را در حیطه طب جهان اسلام انتظار داشت. در حال حاضر بسیاری از مراکز پزشکی، اخلاق پزشکی را به شیوه ای نو مورد توجه قرار داده و مباحث جدید مطرح شده را برای پاسخگویی به جامعه اسلامی، با قوانین و فقه اسلامی تطبیق داده و راهکارهایی عرضه کرده اند.

بحث و نتیجه گیری:

آموزش پزشکی و ارائه خدمات بهداشتی و درمانی اگر با رعایت و حفظ اصول اخلاقی همراه باشد، اهداف والای آموزش طب و نیاز جوامع را با کیفیت بهتری تامین می کند. صلاحیت علمی اساتید، به روز بودن اطلاعات علمی آن ها، بکارگیری شیوه های جدید آموزشی، احترام به شخصیت فراگیران و رعایت عملی اصول اخلاق پزشکی در ارتباط با بیمار، مهمترین اصول مطرح شده در حیطه اخلاق در آموزش پزشکی می باشند. بنابراین می توان گفت که از بهترین زمینه های ایجاد تحول در یک فرد داشتن یک الگوی مناسب اخلاقی است. کسانی که خود الگو بوده اند اگرچه خیلی بصورت عملی و نظری به مباحث اخلاق پزشکی نپرداخته اند ولی توانسته اند شاگردانی با عملکرد مناسب در عالم پزشکی تربیت نمایند. این الگوها ناگفته با

یا بهبهان و استاد وی در طب، ابو ماهر موسی بن سیار بوده است . اثر معروف او کتاب الملکی یا کامل الصناعه الطیبه است که به عضدالدوله دیلمی هدیه کرده بود [۲۱]. اهوازی بابتی را در کتاب الملکی به اخلاق پزشکی اختصاص داد و اعتقادات خود و توصیه های سایر استادان را به مثابه آیین پزشکی در پندنامه اه وازی گردآوری کرده بود . این پندنامه از سوگندنامه بقراط جامعتر است و به نظر می رسد که اهوازی با توجه به تعالیم اسلامی، اصولی را به آن افزود [۲۲]. این افزوده ها دربرگیرنده مطالب زیر است:

۱- اندرزه های اخلاقی، مبسوط تر و مشروح تر از سوگندنامه بقراط بیان گردید.
۲- در این پندنامه اصول عقیدتی و اخلاقی و حتی احکام عملی و فرعی دین مبین اسلام مورد توجه قرار گرفته و بر امر رسیدگی به بیماران فقیر و مستمند و اجتناب از خوش گذرانی و لهو و لعب و نوشیدن شراب و دوری از پول پرستی تأکید شده بود.
۳- بر اهمیت و لزوم خدمت بیمارستانی و آموزش بالینی و کارآموزی در حضور استادان مجرب نیز تأکید شده بود.
۴- مطالعه مداوم کتاب های پزشکی و حفظ مطالب آن ها، شرط موفقیت در حرفه پزشکی و پیشرفت دانش پزشکی به حساب آمده بود.

ابو علی الحسین بن عبدالله بن سینا (۳۷۰-۴۲۸ ق) ملقب به ابن سینا، چهره سرشناس طب در ایران و جهان که آثار منسوب به او بیش از صد عنوان را شامل می شود. از این میان شانزده کتاب او درباره علم طب است و در برخی از آنها رهنمودهای ارزنده های درباره راه و رسم معلمی، طبابت و طلبگی علوم آورده شده است [۲۳].

ابوبکر ربیع بن محمد احمد الاخوینی . طبیب متولد قرن چهارم و ظاهراً "پزشک بالینی بوده است. وی از تربیت یافتگان مکتب رازی بود و اولین کتاب درسی پزشکی را به زبان فارسی دری نوشت. کتاب معروف وی هدایه یا هدایه المتعلمین فی الطب است که در باب مشاهدات بالینی و گیاهی و داروها تدوین شده است [۲۴].

ابوالفرج علی بن حسین بن هندو، مشهور به ابن هندو کتاب او، مفتاح الطب و منهج الطلاب، در موضوع اخلاق پزشکی مطالبی دارد.

سید اسماعیل جرجانی : او از پزشکان نامدار تاریخ پزشکی ایران محسوب می شود و نخستین طبیب مسلمان بود که تمام آثار علمی خویش را به زبان فارسی نوشت. جرجانی پنج کتاب تألیف کرد که مهمترین آنها ذخیره خوارزمشاهی است. او در کتب خود با نثری زیبا به نکته ها و قصه های آموزنده اخلاق پزشکی اشاره داشت [۲۵].

پراکنده و بی اساس به فراگیران منتقل می شود که آثار بدی دارد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از همه اساتید و صاحب نظرانی که در این پژوهش شرکت کرده اند، صمیمانه تشکر می نماید.

رفتارشان ادعایی بر راه درست بودند "کونوا دعوات الناس الی الخیر بغیر السنتکم"

بنابراین، تحقیق و تفحص پیرامون زندگی این الگوها در گذشته و حال کمک زیادی به تکامل علم اخلاق در عالم پزشکی می کند. ایجاد تحول اساسی در حوزه اخلاق پزشکی با رویکرد جدید و با تکیه بر اصول و مبانی اخلاق اسلامی و نیز داشتن الگو و مبنای مشخص و مناسب برای پیشرفت اخلاق پزشکی ضرورت دارد. زیرا در غیر اینصورت مباحث اخلاق پزشکی بطور

References:

- Hoseiny A, Law and Ethics. Glimpses. Fslanh j Philos, Religion and Cult 1999; 3(13) : 90-109.(Persian)
- Khodadost K, Hoseini F, Mohjal shoja M, Medical ethics and its importance in ancient Iran and Islam. Ethics Med Hist 2010; 5(3).(Persian)
- Larijani B, Ghafari fard S, Zahedi F.Ethical Issues in Medical Education. J Diabetes Lipid Disord 2005; 1(4): 105-109. (Persian)
- Modaresi M, Philosophy of ethics: Research in language fundamentals, natural, experimental, theoretical, and theological ethics. Soroush Publ; 1998 11-19.(Persian)
- Kani J. Philosophy Medical Ethics. J Diabetes Lipid Disord 2007; 47- 52.(Persian)
- Ahmadi K. Medical Ethics. Tehran: farda publ; 2008:3- 37.(Persian)
- Mali Y. Medical ethics in ancient history. Live J 2009; 433(6).
- Ministry of Health and Medical Education. Medical ethics, including a brief history of medicine. Tehran: Sepehr Publ 1991.(Persian)
- Ashrafi M. Medical Ethics. Tabriz: Islam Azad Univ Tabriz 1988: 21.(Persian)
- Sadr Sh, Medical Law and Ethics, J Med Council Islamic Republic Iran, 2011; 29(1): 92-95. (Persian)
- Mohseni A, History of Medicine in Buwayhid. Tabriz: Ahrar; 1999: 57.(Persian)
- Algod S. Medical History of Persia and the Eastern Caliphate land. Trans. Forghani B, Rohani M. Tehran: Amirkabir; 2000: 25.
- Miandari H. Medical Ethics in Islam mirror. Proceedings of the First International Congress of Medical Ethics. Tehran: Res Center Med Ethics 1995: 156.(Persian)
- Ahangari F. Medical Procedures in myth and ancient history, J Med Ethics Hist Med 2010; 3(5):10.(Persian)
- Tabatabae M, Kalantar hormozi A. Yakhlaq foundations of Islamic texts and figures from the medical point of view .J Med Shahid Beheshti Univ Med Sci 2011; 35(1): 1- 6.(Persian)
- Loewy EH. Textbook of medical ethics. New York: plenum Med Book, 1989.
- Adel F, Ataei GH. The place of ethics in Iranian medical education, J Ethics Educ 2013; 1(1).(Persian)
- Tabatabae M, Some standards of medical ethics from the perspective of Mohammad Zakaria Razi, Iran J Med Ethics Hist Med 2008; 1(2): 1-6. (Persian)
- Ahmadzade A, Ahmadzade AZ. Ali ibn Abbas al-Majusi Ahvazi Arjani. J Med 2012; 10(2): 121-129.(Persian)
- Tabatabaei M. Muhammad ibn Zakariya Razi criteria from the perspective of medical ethics, Iranian J Med Ethics Hist Med 2009; 1(2): 6.(Persian)
- Ahmadzadeh A. The History of Jundishapur University. Scientific Med J AJUMS 2008;7(1):1-11.(Persian)
- Shojaei A, Abolhasani F, Role and Consequences of trust in the doctor-patient relationship, Iran J Med Ethics Hist 2013; 5(4): 36- 43. (Persian)
- Asemani O, Sajedi A, Scientific and ethical considerations in practical life and works of Ibn Sina, J Med purif 2010; 82(76): 90-95. (Persian)
- Abdolahi M, Another look at the medical history and identity in the context of medical patients, J Islam and Iran 2010; 1(2).(Persian)
- Tajbakhsh H, Syed Ismail Gerjani Medical founder of the Persian and edited the book "Alaghraz Altbyh». J Vet Res 2007; 62(4): 131-140.(Persian)

Top patterns of ethics in Iranian medical education: before and after the advent of Islam

Adel Mashhad Sari F¹, Khadem Abolfazli M¹, Ataei Gh^{1*}

Received: 2013/11/3

Accepted: 7/5/2013

1. Dept. of physics, Med Radiation, Para Med school, Babol Med Sci Univ, Babol, Iran

Journal of Education and Ethics in Nursing, Volume 2, Number 3, Full 2013

Abstract

Introduction:

Today, teaching professional ethics has acquired a special significance among the students and professors of medicine due to the relevance of medical sciences to issues of spiritual and bodily health. This paper introduces top patterns of ethics in Iranian medical education.

Materials and Methods:

Inspired by Quran and a couple of Islamic Iranian books on medicine, this documentary study used Google search engine to find relevant papers.

Results:

In pre-Islamic period, Iranian physicians first taught ethical sciences and tested prospective students' morale before admitting them. Medical ethics was given greater importance after Islam. In this period, practitioners including Ibn Sina, Zakariya al-Razi, al-Rahavi, etc. enjoyed high spiritual and ethical stances in addition to holding first-rate scientific prominence. They provided proper models for society, both practically and scientifically.

Conclusion:

Investigating the lives of perfect figures in past and present would greatly contribute to the development of ethics in medicine. It is necessary to incite fundamental changes in the field of medical ethics based on a new approach developed by the principles of Islamic ethics to hold up definite guides for the development of medical ethics.

Keywords: Ethics, Medical Education, Iran, Islam

* Corresponding author, Email: golamrezaatae@yahoo.com